

M. TULLII. C. C. F. R. R. I. T. H. O. R.

LIB. I. INCIPIT.

E P E E T O V L T V H O C M E C V

cogitavi bonine. an mali plus attulerit
homini; & civitatibus; copia dicendi. ac
summi eloquentie studium. Nam cum & nunc
publice decreta claudere. & maximam ci-
vitatum veteres animo calamitates colligo.

non minimam video per disertissimos homines
inventa parte incommoda. Cum autem res ab nostra memoria ve-
tustate remotas. ex laterrari monumentis repetere instituo. multas
urbes constitutas. plurima bella restincta. firmissimas societates.
sanctissimas amicitias. intellego cum animi ratione. tum facili elo-
quentia comparatas. A me quidem dum cogitante. ratio ipsa
in hanc potissimum sententiam ducit. ut existime sapientiam sine
eloquentia parum perdesse civitatibus; eloquentiam vero sine sapien-
tia nimium obesse plerumque; perdesse nunquam. Quare si quis omissis
rectissimis atque honestissimis studiis rationis & officii clumit
omne opera in exercitatione dicendi. is utilis sibi. periculosus patrie
civis sit. Qui ita se se armat eloquentia. ut non pugnare
comoda patrie; sed plus per pugnare possit. is mihi vir. & suis
& publicis rationibus; perfectum utilissimum atque amicissimum civis fore
videtur.

Unde inchoavit ELOQUENTIA
De suorum huius rei que vocatur eloquentie sue artis. sue stu-
dii. sue exercitationis cuiusdam sue facultatis ab natura p-
fecte claudere principium. reperiemus id ex honestissimis causis
natum atque optimis rationibus; perfectum. Nam fuit quodam tempore cum in
agris homines passim bestiarum modo vagabantur. & sibi victu
fero vitam perpagabant. nec ratione animi quicquam. sed ple-
rumque viribus corporis amministrabant. Non dum diuine
religionis. non humani officii ratio colebatur. nemo

BIBLIOTECA APOSTOLICA VATICANA

Archivio Fotografico

VAT. LAT. 3231

lv

RIPRODUZIONE VIETATA
SENZA AUTORIZZAZIONE

Città del Vaticano

satis in ea uidetur ex antiquis artibus ingenuose & diligenter electas res collegisse & nihil ipse quoque noui potuisse. Verum oratori minimū ē de arte loqui quod hic fecit. Multo maximū ex arte dicere quod cum minime potuisse omnes uidemus. Quare materia quidem nobis rethorice artis uidetur quā aristoteli uisā esse diximus. DE PARTIBVS FINVS.

Partes autem he quas plerique dixerunt inuentio. dispositio. elocutio. memoria. pronuntiatio.

Inyentio ē excogitatio rerū uerarū aut ueri similitudinūque causa probabile reddant. Dispositio ē rerū inuentarū in ordine distributio. Elocutio ē idoneorum uerborum & sententiarum ad inuentionem accommodatio. Memoria ē firma animi rerū ac uerborum ad inuentionem perceptio. Pronuntiatio ē ex rerū & uerborum dignitate uocis & corporis moderatio.

Nunc his rebus breuiter constitutis eas rationes quibus ostendere possumus. generis & finis & officii huius artis aliud inter se discremas.

Nam multorum indigent. & ita opere ad artis descriptionem & precepta tradenda praeuenit. Eū autem qui arte rethoricā scribat de duabus reliquis rebus materia artis ac partibus. Quare inuentioque princeps est omnium partium potissimum in omni causarum genere qualis debeat esse consideretur.

Omnesque habet in se posita indicationes de disceptatione aliā controuersia. aut facti. aut nominis. aut generis. aut actionis. cūque questionē. Facti ut cunctura. Nominis ut finis. Generis ut qualitas. Actionis ut prescriptio.

Eam igitur questionē ex qua causa nascitur constitutionē appellamus. constitutio est prima effectio causarum ex depulsionem inuentionis perfecta. hoc modo. Eceisti non feci. aut uire feci;

Cum facti controuersia est.

quoniam cunctura causa firmat. constitutio cuncturalis appellatur.

partes hic non ponunt

species si praeuenit

huius rethorice

et

omissis generis. finis.

officio. scribere

oportere existimamus.

BIBLIOTECA APOSTOLICA VATICANA

Archivio Fotografico

VAT. LAT. 3234

LIV

REPRODUZIONE VIETATA
SENZA AUTORIZZAZIONE

BIBLIOTECA Apostolica Vaticana